

БОЙКО Н. І.,

адвокат, аспірантка кафедри
державно-правових дисциплін
(Міжнародний гуманітарний
університет)

УДК 340.13

DOI <https://doi.org/10.32842/2078-3736/2025.1.2>

ОКРЕМІ АСПЕКТИ ЗДІЙСНЕННЯ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СУЧАСНІЙ ДЕРЖАВІ

Розвиток сучасного суспільства багато у чому пов'язаний із використанням новітніх інформаційних технологій у всіх сферах життєдіяльності. Не викликає сумніву, що однією з найважливіших форм соціальної активності є юридична діяльність. Враховуючи загальні тенденції цифровізації у державно-правовій сфері, слід зазначити на необхідність всебічного аналізу можливостей використання технологічних алгоритмів, електронних баз даних, штучного інтелекту та інших цифрових інструментів в процесах організації та здійснення юридичної діяльності.

Глобалізаційні процеси ставлять перед сучасною державою нові виклики, такі як необхідність адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів, гармонізація правових норм. Сучасні технології кардинально змінюють способи функціонування юридичної сфери, сприяючи її ефективності, прозорості та доступності. Використання інноваційних інструментів у юридичній діяльності дозволяє оптимізувати правові процеси, автоматизувати багато поточних операцій та забезпечувати якісніше правозастосування.

Розвиток технологій автоматизації юридичної діяльності дозволяє значно скоротити час на створення та аналіз юридичних документів. Електронні системи правосуддя дають можливість подачі документів онлайн, участі у судових засіданнях через відеоконференції, отримання рішень у цифровій формі. Електронне урядування (e-government) створює середовище для взаємодії громадян і держави через електронні сервіси, що зменшує бюрократичне навантаження.

Сучасні технології є невід'ємною складовою юридичної діяльності, та виступають як інструменти сприяння її інноваційного розвитку. Суспільство очікує від юридичної діяльності прозорості, оперативності та справедливості. Відповідно, дослідження спрямоване на пошук технологічних механізмів, які дозволять підвищити ефективність правозастосування та мінімізувати корупційні ризики в юридичній сфері є затребуваним.

Ключові слова: електронне урядування, електронне правосуддя, інформаційно-комунікативні технології, юридична діяльність, юридичні електронні бази даних, юридичні технологічні алгоритми, юридичні чат-боти.

Boyko N. I. Certain aspects of legal activity in the modern state

The development of modern society is largely connected with the use of the latest information technologies in all spheres of life. There is no doubt that one of the most important forms of social activity is legal activity. Taking into account the general trends of digitization in the state-legal sphere, it should be noted the need for a comprehensive analysis of the possibilities of using technological algorithms, electronic databases, artificial intelligence and other digital tools in the processes of organization and implementation of legal activities.

Globalization processes present new challenges to the modern state, such as the need to adapt national legislation to international standards, harmonization of legal norms.

Modern technologies are radically changing the ways of functioning of the legal sphere, contributing to its efficiency, transparency and accessibility. The use of innovative tools in legal activities allows you to optimize legal processes, automate many current operations and ensure better law enforcement.

The development of technologies for the automation of legal activities allows to significantly reduce the time for creating and analyzing legal documents. Electronic justice systems make it possible to submit documents online, participate in court sessions through video conferences, and receive decisions in digital form. Electronic government (e-government) creates an environment for interaction between citizens and the state through electronic services, which reduces the bureaucratic burden.

Modern technologies are an integral part of legal activity and act as tools for promoting its innovative development. Society expects transparency, efficiency and justice from legal activity. Accordingly, research aimed at finding technological mechanisms that will improve the effectiveness of law enforcement and minimize corruption risks in the legal sphere is in demand.

Key words: *electronic governance, electronic justice, information and communication technologies, legal activity, legal electronic databases, legal tech, legal chatbots.*

Постановка проблеми та її актуальність. Юридична діяльність відіграє ключову роль у забезпеченні функціонування сучасної держави, регулюванні суспільних відносин та захисті прав і свобод громадян. З огляду на динамічний розвиток суспільства, глобалізацію, діджиталізацію та постійні трансформації правової системи, дослідження юридичної діяльності набуває особливої актуальності.

Сучасна держава функціонує в умовах постійного оновлення правової бази, що зумовлює необхідність ефективної реалізації та застосування права. Юридична діяльність слугує інструментом забезпечення правопорядку, виконання закону та захисту суспільних інтересів. Зважаючи на важливість підтримання легітимності влади, якісне здійснення юридичної діяльності сприяє довірі громадян до державних інститутів.

Сучасний світ характеризується стрімким розвитком цифрових технологій, які впливають на всі аспекти життя, зокрема й на юридичну діяльність. Виникають нові форми правопорушень, такі як кіберзлочинність, а також нові способи правозастосування, включаючи електронні суди, електронне урядування тощо. Вивчення юридичної діяльності у цьому контексті сприяє розробці інноваційних методів правозастосування та підвищенню ефективності юридичних процедур.

Аналіз останніх публікацій. Дослідження окремих аспектів зазначеної проблематики займалися такі вчені як: Гадамський Д., Гусарев С., Кравчук С. Приймачук Ю., Родюк А., Хмарський М., Удовиченко А., Яворська О. та інші.

Мета дослідження – розкрити окремі аспекти використання інформаційно-комунікативних технологій під час здійснення юридичної діяльності у сучасній державі.

Виклад основного матеріалу. Юридична діяльність є основою захисту прав людини, забезпечення рівності та соціальної справедливості. У світі, де нерівність та дискримінація залишаються актуальними проблемами, важливо вивчати, як юридична діяльність може сприяти вирішенню цих питань. Особливо це стосується роботи судових, правоохоронних органів та адвокатури.

Класичним, у визначенні юридичної діяльності, стало сформульоване С. Д. Гусаревим та О. Д. Тихомировим твердження, що «юридична діяльність здійснюється у сфері права. Наявність права передбачає наявність юридичної діяльності, яка і забезпечує

функціонування права, тобто його дію. У випадку відсутності правових норм, права в цілому, юридична робота перестає бути такою, оскільки утрачає свій об'єкт впливу, та свій основний інструментарій. Сфера права – це всі структурні рівні та види суспільних відносин, де право реально здійснює свій вплив. Це різноманітні сфери соціального життя, найрізноманітніші життєві ситуації, в яких люди для отримання позитивного результату керуються приписами правових актів. Навіть у таких специфічних сферах соціального життя, як сфера релігійної діяльності, сфера діяльності громадських об'єднань, право має також свій вплив, хоча дещо в опосередкованій формі» [2, с. 37].

Слід відзначити, що сучасні технології кардинально змінюють способи функціонування юридичної сфери, сприяючи її ефективності, прозорості та доступності. Використання інноваційних інструментів у юридичній діяльності дозволяє оптимізувати правові процеси, автоматизувати багато поточних операцій та забезпечувати якісніше правозастосування.

Як зазначає А. П. Колесніков, «сучасний етап розвитку суспільства характеризується глобальною діджиталізацією усіх сфер життєдіяльності. Новітні інформаційно-комунікаційні технології стрімко інтегруються у різноманітні галузі, трансформуючи традиційні підходи та моделі. Сфера захисту прав і свобод людини є одним із таких напрямків. Застосування передових цифрових рішень в праві, відоме як Legal Tech, набуває дедалі більшої актуальності та значущості. Використання Legal Tech спрямоване на підвищення ефективності та продуктивності юридичної діяльності, автоматизацію рутинних процесів, покращення доступу до правосуддя та правових послуг. Ці інноваційні технології відкривають нові можливості для обробки та аналізу даних, управління юридичними фірмами, створення та перевірки контрактів, розв'язання спорів онлайн та інших аспектів правничої практики. Вони сприяють трансформації традиційних підходів до вирішення юридичних питань, роблячи їх більш технологічними, прозорими та орієнтованими на потреби клієнтів» [3, с. 98].

Розвиток технологій автоматизації юридичної діяльності дозволяє значно скоротити час на створення та аналіз юридичних документів, управління поточними справами (case management) та ін. По суті, такі юридичні платформи як системи управління документами та судовими справами, допомагають юристам організувати роботу більш ефективно.

Так, згідно з дослідженнями Очеретяного В. В., «ресурс AxDraft підготує пакет документів для великих бізнес-угод. Клієнту необхідно лише надати ключову інформацію в кількох полях. Dom Jurista Analytics прогнозує результати розгляду справи в суді, ґрунтуючись на індивідуальному аналізі ситуації. Користувачі отримують незалежний висновок. EasyTender – проект, який допомагає бізнесу виграти в тендерах і відстоювати свої права в державних закупівлях без корупційної складової. Останніми гучними проектами стали PatentBot, який допомагає зареєструвати торгову марку за 10-15 хвилин та працює під девізом Just TM it!, і Sudobot, який допомагає оформити і подати позовну заяву про розлучення» [4, с. 223–224].

Електронні системи правосуддя дають можливість подачі документів онлайн, участі у судових засіданнях через відеоконференції, отримання рішень у цифровій формі. Такі платформи значно підвищують доступність правосуддя для громадян.

Так, Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи CM/Rec (2009)1 державам-учасницям Ради Європи з електронної демократії від 18.02.2009 року, закріплює, що «електронне правосуддя – це використання ІКТ у здійсненні правосуддя всіма зацікавленими сторонами судової системи з метою підвищення ефективності та якості надання публічних послуг, зокрема, особам та підприємствам. Це включає електронне спілкування та обмін даними, а також доступ до судової інформації. Оскільки судова система є ключовим компонентом демократії, електронне правосуддя є важливим аспектом електронної демократії, головною метою якого є підвищення ефективності судової системи та якості правосуддя. Доступ до правосуддя є одним із аспектів доступу до демократичних інститутів і процесів» [7].

Електронне урядування (e-government) створює середовище для взаємодії громадян і держави через електронні сервіси, що зменшує бюрократичне навантаження. В свою чергу, блокчейн-технології забезпечують прозорість та безпеку, під час організації електронного

голосування та виборчих процесів, бо завдяки децентралізованій природі блокчейну мінімізується можливість фальсифікації даних.

Згідно Концепції розвитку електронної демократії в Україні від 8 листопада 2017 р., під електронною демократією розуміється «форма суспільних відносин, за якої громадяни та організації залучаються до державотворення та державного управління, а також до місцевого самоврядування шляхом широкого застосування інформаційно-комунікаційних технологій в демократичних процесах, що дає змогу: посилити участь, ініціативність та залучення громадян на загальнодержавному, регіональному та місцевому рівні до публічного життя; поліпшити прозорість процесу прийняття рішень, а також підзвітність демократичних інститутів; поліпшити зворотну реакцію суб'єктів владних повноважень на звернення громадян; сприяти публічним дискусіям та привертати увагу громадян до процесу прийняття рішень» [5].

Штучний інтелект відіграє важливу роль у юридичній діяльності, забезпечуючи автоматичне опрацювання великих обсягів даних (legal analytics). Прикладом є використання алгоритмів для швидкого пошуку законів та підзаконних актів, судових рішень у справах або виявлення невідповідностей у текстах правових актів.

Слід зазначити, що 2 грудня 2020 року, було прийнято Концепцію розвитку штучного інтелекту в Україні, згідно із положеннями якої закріплюється, що «впровадження інформаційних технологій, частиною яких є технології штучного інтелекту, є невід'ємною складовою розвитку соціально-економічної, науково-технічної, оборонної, правової та іншої діяльності у сферах загальнодержавного значення. Відсутність концептуальних засад державної політики в галузі штучного інтелекту не дозволяє створювати та розвивати конкурентоспроможне середовище в зазначених сферах діяльності.

Для досягнення мети Концепції у зазначеній сфері слід забезпечити виконання таких завдань: імплементація норм, закріплених у «Рекомендаціях щодо штучного інтелекту», що прийняті у червні 2019 року Організацією економічного співробітництва та розвитку (OECD/LEGAL/0449), за умови дотримання етичних стандартів, передбачених в Рекомендаціях CM/Rec(2020)1, схвалених 8 квітня 2020 р. Комітетом міністрів Ради Європи для держав-членів щодо впливу алгоритмічних систем на права людини, у законодавство України; опрацювання питання відповідності законодавства України керівним принципам, установленим Радою Європи, щодо розроблення та використання технологій штучного інтелекту та гармонізація його з європейським; проведення оцінки можливості та визначення меж (етичних, правових) застосування систем штучного інтелекту для цілей надання професійної правничої допомоги» [6].

Поряд із цим, застосування сучасних технологій у юридичній діяльності породжує нові проблеми та виклики. Наприклад, важливо забезпечити захист конфіденційної інформації, прозорість рішень, ухвалених на основі автоматизованих систем. Окремо, слід виділити проблематику пов'язану із тим, що технології штучного інтелекту можуть продукувати помилкову інформацію. Показовим, у зазначеному аспекті є справа адвоката Шварца.

Так, «суддя по справі Кастель, вимагаючи від юристів дати пояснення щодо посилення на висновки ChatGPT зауважив, що шість із поданих справ виявилися фальшивими. у свою чергу, адвокат Шварц додав, що «дуже шкодує», що покладався на чат-бот, який, за його словами, він ніколи раніше не використовував для юридичних досліджень і «не знав, що його вміст може бути неправдивим» [8].

У зв'язку із цим, розвиток правової культури громадян і професійної компетентності юристів є невід'ємною складовою ефективного функціонування правової системи. Дослідження юридичної діяльності дозволяє визначити шляхи підвищення якості правової освіти, вдосконалення професійної етики та підготовки кадрів для роботи в сучасних умовах.

Слід погодитися із І. Варавою, що «мобільні додатки для юристів, он-лайн-конструктори договорів, аналітичні он-лайн-платформи, смарт-офіси юридичних фірм – все це вже активно функціонує в правовому житті нашої країни. Хоча технології у сфері права стикаються з серйозними проблемами на кшталт негативного ставлення традиційних гравців

(через дешевизну надаваних додатками консультацій) або труднощів захисту даних та інформації, вже ясно, що технологічний прогрес увійшов в галузь юриспруденції назавжди. Співпраця юриста зі штучним інтелектом сприяє досягненню поставленої даною професією мети – забезпечення правопорядку та утвердження в суспільстві людиномірних цінностей» [1, с. 54].

Також, слід враховувати, що з огляду на зростання кількості кіберзлочинів, важливим напрямом юридичної діяльності є забезпечення кібербезпеки. Це включає: захист персональних даних клієнтів, протидію кібератакам на юридичні бази даних, впровадження заходів для захисту конфіденційної інформації.

З іншого боку, глобалізаційні процеси ставлять перед сучасною державою нові виклики, такі як необхідність адаптації національного законодавства до міжнародних стандартів, гармонізація правових норм. Ефективна реакція на зазначені виклики, багато в чому залежить від використання сучасних технологій у юридичній діяльності.

Впровадження сучасних технологій є основою для підвищення ефективності юридичної діяльності. Перехід до електронного документообігу у судах, адвокатських та інших юридичних установах, використання електронних сервісів для громадян (подання звернень, отримання юридичних консультацій, участь у судових засіданнях через відеоконференції), все це забезпечить підвищення якості та відповідність сучасним умовам правових інструментів та механізмів.

Слід зазначити, що і юридична освіта повинна відповідати сучасним вимогам. До переліку юридичних дисциплін мають бути включені навчальні компоненти пов'язані із технологіями навчання використання сучасних програмних інструментів, таких як системи аналітики та управління справами, ІТ-правом, ІШ та ін. Слід посилити роль відповідних стажувань у судах, адвокатських бюро та інших юридичних установах.

Розвиток юридичної діяльності в сучасній державі базується на адаптації до нових викликів, зокрема цифровізації, глобалізації та інтеграції в міжнародний правовий простір. Інновації в правозастосуванні, модернізація юридичної освіти та підвищення етичних стандартів є основою для створення ефективної, прозорої та справедливої системи соціальної діяльності у правовій сфері, яка відповідає потребам суспільства.

Відтак, модернізація юридичної діяльності в Україні є важливою передумовою для її адаптації до викликів сучасного світу. Технологічний прогрес, організаційні зміни, оновлення законодавства та розвиток юридичної освіти дозволять створити ефективну, прозору та доступну правову систему. Водночас необхідно враховувати етичні аспекти, забезпечувати баланс між інноваціями та дотриманням традиційних правових принципів.

Висновок. Дослідження юридичної діяльності в сучасній державі є актуальним з огляду на її багатогранний вплив на суспільне життя, забезпечення правопорядку та адаптацію до викликів глобалізації й діджиталізації. Наукові розробки у зазначеній площині сприяють вдосконаленню правової системи, розвитку механізмів захисту прав людини та підвищенню рівня правової культури.

Сучасні технології є невід'ємною складовою юридичної діяльності, та виступають як інструменти сприяння її інноваційного розвитку. Цифровізація юридичної діяльності дозволяє підвищити ефективність правозастосування, забезпечити доступність правосуддя та адаптувати правову систему до вимог сучасного суспільства. Водночас важливо дотримуватися етичних стандартів та враховувати можливі ризики, пов'язані з технологізацією правової сфери.

Суспільство очікує від юридичної діяльності прозорості, оперативності та справедливості. Відповідно, дослідження спрямоване на пошук технологічних механізмів, які дозволять підвищити ефективність правозастосування та мінімізувати корупційні ризики в юридичній сфері є затребуваним. Результати таких досліджень мають практичне значення для оптимізації юридичних процедур, забезпечення верховенства права та зміцнення довіри громадян до державних інституцій.

Список використаних джерел:

1. Варава І. Інновації у професійній діяльності юристів: використання потужностей штучного інтелекту. *Інформація і право*. 2020. № 1(32). С. 47-54.
2. Гусарєв С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навч. пос. К.: Знання, 2005. 655 с.
3. Колесніков А. П. Legal tech в Україні в умовах глобальної диджиталізації. *Наукові записки. Серія : Право*. 2024. № 16. С. 98-102.
4. Очеретяний В. В. Перспективи розвитку legal tech та їх вплив на професію юриста. *Соціально-економічні та гуманітарні аспекти розвитку суспільства: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Вінниця, 18 квітня 2018 р.)*. С. 223-224.
5. Про схвалення Концепції розвитку електронної демократії в Україні та плану заходів щодо її реалізації. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 08.11.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/797-2017-%D1%80#Text>
6. Про схвалення Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-2020-%D1%80#n127>
7. Рекомендація Комітету міністрів Ради Європи CM/Rec (2009)1 державам-учасницям Ради Європи з електронної демократії від 18.02.2009 р. URL: [https://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/2009/RecCM2009_1_and_Accomp_Docs/Recommendation%20CM_Rec\(2009\)1E_FINAL.asp#TopOfPage](https://www.coe.int/t/dgap/democracy/Activities/GGIS/CAHDE/2009/RecCM2009_1_and_Accomp_Docs/Recommendation%20CM_Rec(2009)1E_FINAL.asp#TopOfPage)
8. Sloan K. Florida bar weighs whether lawyers using AI need client consent. URL: <https://www.reuters.com/legal/transactional/florida-bar-weighs-whether-lawyers-using-ai-need-client-consent-2023-10-16/>.

